

Ако још ико сумња у све већу важност финансија као оруђа спољне политике, не треба отићи даље од Исланда, чланице НАТО, који је прошле недеље најавио да преговара о 4 милијарде евра помоћи од Русије. Премијер Исланда је био отворен: „Нисмо добили помоћ какву смо захтевали од наших пријатеља, те се у таквој ситуацији морају тражити нови пријатељи“.

Иако је исландска влада ово порицала, било је спекулација да се један део ових разговора односио и на то да Русија користи бившу НАТО војну базу која се налази на исландском тлу. Други сугеришу да би Исланд могао у будућности бити наклоњенији повољном разматрању руских права на обилате арктичке ресурсе. Без обзира на крајње решење, коришћење финансијских средстава ради остваривања међународних циљева је најновији пример новог тренда који називамо 'финансијализација' спољне политике. Влада Сједињених Држава је жалосно неприпремљена за ово стапање појмова.

Можда би тренутна финансијска криза могла да послужи као преко потребно буђење Вашингтону да треба боље да разуме и интегрише финансијско размишљање у свој целокупни апарат који креира политику. Актуелни догађаји су већ рестартовали креаторе политике који сада признају да државна власт више не може да се бави бизнисом (или политиком) на исти начин као пре. Улога државног трезора као портфолио менаџера са 700 милијарди долара на располагању, само је један аспект онога што би требало да буде ремонт широких размера у начина на који влада САД схвата финансије. Минимум је да постоји знатно већа сарадња између државног трезора и Стејт Департмента, и апарата државне безбедности. Спољна политика одвојена од финансијске политике више не долази у обзир.

Важна лекција научена током прошлих недеља је да стратешко промишљање САД о финесама спољне политике и последицама финансијских и тржишних питања, није било одговарајуће. Тренутна криза представља прилику да САД трансформишу начин

на који се влада бави овим новим економским реалностима.

Након што преузме дужност, следећи председник ће се суочити са светом значајно другачијим од света његових претходника. Нова администрација ће се суочити са много комплекснијим глобалним пејзажом, у коме се америчка финансијска надмоћ више не узима здраво за готово и у коме друге нације користе своја увећана финансијска средства за унапређивање својих националних интереса. САД ће извесно остати важан центар светских финансија, али су ипак ослабљене. Такозвана „прекомерна привилегија“ Сједињених Држава да буде власник де фацто резервне валуте света - и тиме делује ван финансијских ограничења која важе за друге државе – можда постане мало мање прекомерна.

Данас, Сједињене Државе више немају толико капитала. Уместо тога, Америка је сада значајан међународни дужник са великим делом тог дуга у централним банкама Кине, Јапана, Русије и заливских држава. Овај трансфер богатства са Америке на друге државе је значајан и велика је вероватноћа да ће се наставити. Тренутна банкарска криза указује на то да америчке финансијске институције постају све више зависне од капитала из страних извора, као што су централне банке и страни национални инвестициони фондови. Један од вероватних исхода тренутне кризе је убрзан развој алтернатива америчким финансијским тржиштима, капиталу и валути.

Док даљи ток развоја ових питања остаје неизвесан, стратешка разматрања која су иста изазвала, вероватно ће се трајно урезати у глобалну политику, финансије и државну безбедност. Почетком године, по први пут је у годишњој анализи елиминисања претњи коју израђује директор државне обавештајне службе, било укључено и питање финансија као једно од водећих безбедносних претњи овој земљи. Директор МекКонел је навео „бригу око финансијских способности Русије, Кине и чланица ОПЕК-а и потенцијалног коришћења приступа њиховом тржишту како би употребили финансије за остваривање политичких циљева“. И све то давно пре текуће финансијске турбуленције.

Проблеми ове величине захтевају више од оперативних поткресивања - они захтевају фундаментални структурални ремонт начина на који наша влада интегрише финансијска питања у своју спољну политику.

Потреба за изменом организацијске структуре Беле куће и извршне гране власти како

би се модификовала финансијска политика при обликовању спољне политике, већ је предузимана у преломним тренуцима друге половине прошлог века. Године 1945., узимајући у обзир битну промену света након Другог светског рата, Труманова администрација је унутар савезне владе оформила нове механизме, и створила Савет

за националну безбедност као и друге нове структуре за суочавање са Совјетским Савезом, ширењем комунизма, деколонизацијом и новом картом послератне Европе. У том периоду је дошло до стварања система из Бретон Вудса, Маршаловог плана и оснивања Светске банке и Међународног монетарног фонда.

Слично, након распада Совјетског Савеза и у освит глобализације, Клинтонова администрација је основала Национални економски савет (NEC) као пандан Савету за националну безбедност. Стварање Националног економског савета био је позитиван корак, али он се није показао као способан да се избори с економским проблемима с којима се наша земља данас суочава.

Влада мора да сачини реалну процену глобалне економије, да уочи снагу и слабост америчке улоге у тој економији и како други народи могу да се потруде да стекну предност уз помоћ све већих финансијских средстава која им стоје на располагању. У нашим односима с међународним савезницима, супарницима и могућим противницима, финансијске и економске компоненте морају да буду саставни део нашег стратешког и концептуалног промишљања.

У ту сврху, верујемо да Стејт Дипартмент и Савет за националну безбедност морају далеко више да буду укључени у свет међународних финансија и економије – до сада је то за њих била споредна надлежност у односу на њихово суштинско деловање. Међутим, можда је исто тако важно и унапређивање стратешке улоге министарства финансија.

У Стејт дипартменту, Канцеларија за планирање политике (Office of Policy Planning, OPP) заузима свето место, оно где се сједињују креатори политике из разних сектора не би ли „антиципирани почетне обресе ствари које тек долазе, да изврше процене системских решења и политике које у међувремену теку својим током, да открију разлоге њиховог посустајања, да стимулишу и, кад је то потребно, да осмисле базичну политику кључну за вођење наших спољних послова.“ Чланови Канцеларије за планирање политике су веза са онима изван владе.

У министарству финансија не постоји такав простор. Канцеларија за планирање политике у министарству финансија, која тренутно функционише као део њихове канцеларије за комуникацију, требало би да буде подигнута на виши ниво, са измењеним фокусом и да се упусти у формални радни однос са Канцеларијом за планирање политике у Стејт департменту како би обезбедила увид у дугорочне стратешке импликације промена у светском финансијском систему. Канцеларија би требало да буде структурисана тако да иде корак испред Вашингтона као веза са учесницима на тржишту глобалног финансијског система у питањима релевантним за САД, инострану и домаћу политику, укључујући и друге начине коришћења државног капитала за достизање политичких циљева, стратешке улоге долара као резервне светске валуте и улоге САД у међународном финансијском систему.

У циљу ближе сарадње ова два одељења, важно је да и једно и друго имају потребан ниво стручности у више дисциплина којима би онда градили нове начине међународног пословања. Зато би виши званичници и намештеници требало да имају искуство и обуку и у иностраној политици и у финансијама.

Пре двадесет и пет година, трговина робом и услугама износила је отприлике 90 одсто свих финансијских активности изван граница. Ствари су се сада промениле. Данас финансијски токови неvezани за трговину износе преко 90 одсто активности ван граница – запањујућа рокада. Инвестиције не само да су надмашиле трговину, већ су наставиле да расту скоро дуплом брзином. Док трговина и даље остаје значајна компонента светског финансијског система, међународне инвестиције су далеко значајније. На пример, 2006. године инострана куповина дугорочних акција од стране Американаца износила је 52 трилиона (хиљада милијарди, прим.прев.) долара, што треба упоредити са 3,6 трилиона долара америчког извоза робе и услуга.

С обзиром на величину ове промене, није баш идеално запошљавати особе с радним искуством само у области трговине, а не и у шире схваћеним финансијама. На пример, три од четири саветника за националну безбедност за међународна економска питања у садашњој администрацији су претходно били правници који су се бавили трговинским правом. У следећој администрацији, на ове позиције би требало поставити не само особе с искуством у трговини, већ и с искуством у међународним инвестицијама и економији.

Конкретне препоруке за бирократске реформе имају смисла само уколико иза тога стоји

шире обавезивање и инвестирање у дате оквиру. Финансијска доминација САД је била кључни аспект глобалне равнотеже моћи до пре само неколико година. Све мања зависност светског капитала од Сједињених Држава већ је променила позицију државе што се тиче савезника и противника. Тренутна финансијска криза је само убрзала тај тренд. Неке од тих промена могу резултовати подједнаким губитком и добитком обеју страна, али неке друге ће имати асиметричне последице. Уколико не дође до реконфигурације организационе структуре и постављања одговарајућих кадрова на места кључних званичника и саветника, ова питања вероватно неће бити адекватно третирана и због тога ће трпети политика. У садашњој кризи морамо да тражимо прилику. Финансијска турбуленција која је у току нуди могућност следећој администрацији да употреби иновативност и креативност и да изнова промисли структуре и системе који су на снази већ више од шездесет година.

Даглас Редикер и Хејди Кребо-Редикер су директори у Global Strategic Finance Initiative у Фондацији Нова Америка.

(17.10.2008, The National Interest)